

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**ЕКСПЕРТ:
ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНИХ НАУК
І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

**EXPERT: PARADIGM OF LAW
AND PUBLIC ADMINISTRATION**

№ 3 (35), 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Експерт: парадигми юридичних наук
і державного управління
Видається з 2018 року
Періодичність: 4 рази на рік
Друкується за рішенням Вченої ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 19.11.2025)
Видання є таким, що реферується в міжнародних
та вітчизняних наукометричних базах:
Index Copernicus, ResearchBib,
Turkish Education Index, Polish Scholarly Bibliography,
Google Scholar, “Україніка наукова”, ESJI.
Реєстрація суб’єкта у сфері онлайн-медіа:
Рішення Національної ради України з питань телебачення
і радіомовлення № 3053 від 07.11.2024 року.
Ідентифікатор медіа: R40-05594.
Суб’єкт у сфері онлайн-медіа – Приватне акціонерне
товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039,
iapm@iapm.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).
Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4) журнал включено
до Переліку наукових фахових видань України
у категорії «Б».
Спеціальності: D8 – Право, D9 – Міжнародне право.
Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.
Відповідальність за зміст, достовірність фактів, цитат,
цифр несуть автори матеріалів. Редакція залишає
за собою право на незначне редагування і скорочення
(зі збереженням авторського стилю та головних
висновків). Редакція не завжди поділяє думки авторів
та не несе відповідальність за надану ними інформацію.
Матеріали подано в авторській редакції.
Передрук — тільки з дозволу редакції.
Адреса редакційної колегії:
ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна Академія
управління персоналом”
вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039
Офіційний сайт видання:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Expert: paradigm of law
and public administration
Published from 2018
Pereodisity: 4 times a year
Published by the decision of Academic council
of Interregional Academy of Personnel Management
(Protocol № 10 from November 19, 2025)
Collection is included to the international
and domestic scientometrics databases Index
Copernicus International, ResearchBib, Turkish Education
Index, Polish Scholarly Bibliography, Google Scholar,
“Україніка наукова”, ESJI.
Registration of online media:
Decision of the National Council of Television
and Radio Broadcasting of Ukraine: Decision
No. 3053 as of 07.11.2024. Media ID: R40-05594.
Media entity – Private Joint-Stock Company
«Higher education institution
«Interregional Academy of Personnel Management»
(03039, Kyiv, Frometivska str., 2,
iapm@iapm.edu.ua, tel. (044) 490-95-00).
According to the Order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine (Annex 4), the journal is included
in the List of scientific professional publications of Ukraine,
which have been assigned the category «B».
Subject Areas: D8 – Law, D9 – International law.
The articles were checked for plagiarism
using the software StrikePlagiarism.com developed
by the Polish company Plagiat.pl.
The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors reserves
the right for a little change and reduction
(with preservation of the author’s style and main
conclusions). Editors can not share the world views of the
authors and are not responsible for the information provided.
Materials filed in the author’s edition.
Reprinting — with the editorial’s permission strictly.
Address of the editorial board:
Interregional Academy of Personnel Management
Str. Frometivska, 2, Kyiv, Ukraine, 03039
Official site:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : збірник. № 3 (35), 2025. Київ : ПрАТ
“ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”, 2025. 36 с.

Головний редактор

Щокін Ростислав Георгійович, доктор юридичних наук, професор, Президент Міжрегіональної Академії управління персоналом

Члени редакційної колегії:

Яблонська-Бонса Йоланта, професор, доктор юридичних наук, керівник кафедри теорії, філософії та історії права Академії Леона Козьмінського в Варшаві, головний редактор часопису «Критика права» (Польща)

Міхальський Томаш, доктор наук, доцент кафедри регіонального розвитку Гданського університету (Польща)

Ніколас Шмітт, кандидат наук, старший науковий співробітник Інституту федералізму Університету Фрібургу (Швейцарія)

Перцев Роман Валерійович, кандидат юридичних наук, відділ ідентифікації та криміналістики (DIFC) Поліція Ізраїлю, Єрусалим (Ізраїль)

Акімова Людмила Миколаївна, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та інженерії навколишнього середовища, *l_akimova@ukr.net*

Якимчук Аліна Юріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, права та гуманітарних наук, Херсонського державного аграрно-економічного університету

Вечорек Лешик, доктор габілітований, доцент, завідувач кафедри кримінального права, кримінології та криміналістики факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце (Республіка Польща)

Яскренія Єжи, професор, доктор габілітований, декан факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце, завідувач кафедри конституційного, європейського і міжнародного публічного права, віцепрезидент Правління Польського Товариства конституційного права, спікер Товариства польських парламентаріїв, член Правління Європейського Товариства колишніх парламентаріїв Ради Європи (FP-AP) в Парижі (Республіка Польща)

Хаджирадева Світлана Костянтинівна, доктор наук з державного управління, професор, заступник директора Української школи урядування

Яровой Тихон Сергійович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна»

Заросило Володимир Олексійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сопілко Ірина Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету

Кисленко Дмитро Петрович, доктор педагогічних наук, кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Рябцев Геннадій Леонідович, доктор наук з державного управління, професор, професор Києво-Могилянської школи урядування

Барабаш Юрій Григорович, доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Скрипнюк Олександр Васильович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України

Губанов Олег Олександрович, доктор юридичних наук, професор, доцент кафедри службового та медичного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Нестерович Володимир Федорович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Тимошенко Юрій Петрович, кандидат юридичних наук, професор, заступник директора Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом

Швець Катерина Павлівна, доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Міжрегіональна Академія управління персоналом

Муравйов Кирило Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Нестор Віталій Романович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Амелін Олександр Юрійович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Адам Адріан Останек, доктор наук, доктор габілітований, професор Військового технологічного університету (Польща)

Мануель Давид Массено, доцент Політехнічного інституту Бежа (Португалія)

Агнешка Шпак, доктор габілітований, професор кафедри міжнародної безпеки Інституту досліджень безпеки, Торунь (Польща)

Олександра Леткова, доктор права, доцент, юридичний факультет Університету Матея Бела, Банска Бистрица (Словаччина)

Мартін Белтран Сауседо, кандидат наук, професор, юридичний факультет Abogado Ponciano Arriaga Leija, Автономний університет Сан-Луїс-Потосі (Мексика)

Chief Editor

Shehokin Rostyslav Heorhiiovych, Doctor of Law, Professor, President of the Interregional Academy of Personnel Management

Members of the editorial board:

Jablonska-Bonsa Jolanta, Professor, Doctor of Law, Head of the Department of Theory, Philosophy and History of Law Kozminski University, Editor-in-Chief of Critique of Law (Poland)

Tomasz Michalski, Doctor of Science, Associate Professor at the Department of Regional Development, University of Gdansk (Poland)

Nicolas Schmitt, PhD, Senior Researcher at the Institute of Federalism, University of Fribourg (Switzerland)

Pertsev Roman Valeriiovych, PhD in Law, Division of Identification and Forensic Science (DIFC) of Israel Police, Jerusalem (Israel)

Akimova Lyudmyla Mykolayivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor at the Department of Financial and Economic Security, National University of Water and Environmental Engineering (Ukraine)

Yakymchuk Alina Yuriivna, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Public Administration, Law and Humanities, Kherson State Agrarian and Economical University (Ukraine)

Vechorok Leshyk, Doctor Habilitated, Associate Professor, Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Criminology, Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce (Republic of Poland)

Yaskrenia Jerzy, Professor, Doctor Habilitated (Dr. Hab.), Dean of the Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce, Head of the Department of Constitutional, European and International Public Law, Vice-President of the Board of the Polish Society of Constitutional Law, Speaker of the Society of Polish Parliamentarians, Member of the Board of the European Society of Former Parliamentarians (FP-AP) in Paris (Republic of Poland)

Khadzhiradeva Svitlana Kostiantynivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Deputy Director of the Ukrainian School of Government, Head of the Center for Evaluation of Candidates for Civil Service Positions (Ukraine)

Yarovoy Tikhon Serhiiovych, Doctor of Sciences in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at the Department of International Relations and Political Consulting of the Institute of Law and Public Affairs, Open International University of Human Development "UKRAINE" (Ukraine)

Zarosylo Volodymyr Oleksiyovych, Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activities, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Sopilko Iryna Nikolaevna, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Dean of the Faculty of Law, "State University «Kyiv Aviation Institute»" (Ukraine)

Kyslenko Dmytro Petrovych, Doctor of Pedagogy, PhD in Law, Professor, Leading Researcher, National Defence University of Ukraine (Ukraine)

Riabtsev Gennadii Leonidovych, Doctor of Science in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at the Kyiv-Mohyla School of Government, National University of Kyiv-Mohyla Academy (Ukraine)

Barabash Yurii Hryhorovych, Doctor of Law, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs of Yaroslav Mudryi National Law University (Ukraine)

Skrypniuk Oleksandr Vasyliovych, Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Director of V.M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)

Hubanov Oleh Oleksandrovych, Doctor of Law, Professor, Associate Professor at the Department of Service and Medical Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Nesterovych Volodymyr Fedorovych, Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of State and Law Disciplines, Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko (Ukraine)

Tymoshenko Yuriy Petrovych, PhD in Law, Professor, Deputy Director of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Shvets Kateryna Pavlivna, Doctor of Sciences in Public Administration, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Civil Law Disciplines and International Law, Vice-Rector, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Muraviov Kyrylo Volodymyrovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Nestor Vitalii Romanovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Theory of State and Law and Constitutional Law, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Amelin Oleksandr Yuriiovych, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Adam Adrian Ostanek, DSc, Dr. Hab., Professor at the Military University of Technology (Poland)

Manuel David Masseno, Associate Professor, Polytechnic Institute of Beja (Portugal)

Agnieszka Shpak, Dr. Hab., Professor at the Department of International Security, Institute of Security Studies, Torun (Poland)

Alexandra Letkova, JUDr., Associate Professor, Faculty of Law Matej Bel University, Banska Bystrica (Slovakia)

Martín Beltrán Saucedo, PhD, Full Professor, Faculty of Law Abogado Ponciano Arriaga Leija, Autonomous University of San Luis Potosí (Mexico)

ЗМІСТ

Граб М. І.

Поняття і види збройних конфліктів..... 6

Савка О. І.Основні аспекти міжнародно-правової
відповідальності держав, що приймають компанії,
які здійснюють приватну військову
та охоронну діяльність.....10**Стрельбицька Л. М., Заросило В. О.,****Присташ С. С.**До питання визнання віртуальних активів
золотовалютними резервами України
і використання OSINT.....16**Чорнолуцький Р. В., Талах А. М.,****Меджбелъ В. І., Савка О. І., Вишневський Ян**Правосуб'єктність держави
у міжнародних приватноправових відносинах:
сучасні виклики для України.....21**Шиманський М. С., Бортник В. А.**До питання співвідношення понять
реалізації, охорони та захисту прав
на торговельну марку.....27

УДК 341.9DOI [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2025-3\(35\)-21-26](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2025-3(35)-21-26)**Чорнолуцький Руслан Васильович,**

доктор юридичних наук, професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; jurcomm77@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7672-0739>

Талах Анатолій Миколайович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави і права та конституційного права ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; anatoliy_talakh@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-9517-0920>

Меджбель Валентина Іванівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; v1401@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-8458-5808>; Scopus ID: 59009862600

Савка Олександр Іванович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; savka30@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-1723-3412>

Вишневський Ян,

професор, Академія соціальної та медіакультури в Торуні, вул. Св. Юзефа, 23/35, м. Торунь, Польща; <https://orcid.org/0000-0002-2385-5867>

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ДЕРЖАВИ У МІЖНАРОДНИХ ПРИВАТНОПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження правосуб'єктності держави у міжнародних приватноправових відносинах, акцентовано увагу на теоретичних і практичних проблемах реалізації цього інституту в умовах глибоких трансформацій міжнародного правопорядку та збройної агресії Російської Федерації проти України. Автор розкриває подвійний характер правосуб'єктності держави, яка одночасно виступає носієм публічної влади та суб'єктом цивільних правовідносин. Зазначено, що правосуб'єктність держави у сфері міжнародного приватного права охоплює здатність вступати у договірні, майнові, процесуальні відносини, набувати й реалізовувати цивільні права, а також нести юридичну відповідальність нарівні з приватними особами.

Особлива увага приділена питанню юрисдикційного імунітету держави. Показано, що абсолютний характер імунітету поступово замінюється функціональним підходом, який визнає можливість обмеження імунітету у справах, пов'язаних із господарською діяльністю або порушенням прав людини. Така тенденція відображає прагнення до справедливого балансу між принципом суверенітету та ефективністю правового захисту приватних осіб. У статті наголошено, що для України ця проблема набула надзвичайної актуальності, адже війна поставила питання не лише про притягнення держави-агресора до відповідальності, а й про захист самої України як суб'єкта міжнародного приватного права у численних судових і арбітражних справах.

Проаналізовано сучасні приклади обмеження державного імунітету в українській судовій практиці, зокрема щодо розгляду позовів проти Російської Федерації про відшкодування шкоди, заподіяної актами агресії. Підкреслено, що такі рішення формують новий підхід до співвідношення міжнародного та національного права, закладають основу для майбутнього міжнародного компенсаційного меха-

нізму. Розкрито також проблематику участі держави у комерційних угодах, зовнішньоекономічних контрактах і міжнародних арбітражах, питання визнання і виконання іноземних судових рішень, колізійного регулювання майнових прав держави.

Особливо актуальним для України є питання правового режиму державної власності за кордоном та її захисту в умовах санкцій. Замороження активів іноземних держав і використання таких активів для відшкодування збитків постраждалим від агресії відкривають нові виміри взаємодії між міжнародним публічним і приватним правом. Автор робить висновок, що для сучасної України правосуб'єктність держави у приватноправовій сфері є не лише юридичною категорією, а й практичним інструментом відновлення справедливості, захисту національних інтересів і реалізації політики правової відповідальності агресора.

Наголошено на необхідності кодифікації законодавства України у сфері міжнародного приватного права з урахуванням нових реалій воєнного часу, розроблення спеціальних процедур участі держави у судових процесах, вдосконалення системи правового представництва інтересів України за кордоном, а також імплементації положень Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 року. Розвиток доктрини державної правосуб'єктності розглядається як важлива складова формування правової архітектури повоєнного міжнародного правопорядку.

Ключові слова: правосуб'єктність держави, міжнародне приватне право, юрисдикційний імунітет, суверенітет, комерційна діяльність держави, міжнародна відповідальність, санкції, Україна.

Chornolutskyi Ruslan Vasylovych,

Doctor of Law, Professor at the Department of Civil Law and International Law Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska Str, Kyiv, 03039; jurcomm77@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7672-0739>

Talakh Anatolii Nikolaevich,

Candidate of Law, Associate Professor at the Department of Theory of State and Law and Constitutional Law Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska Str, Kyiv, 03039; anatoliy_talakh@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-9517-0920>

Medzhbel Valentyna Ivanivna,

Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Civil Law and International Law Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska Str, Kyiv, 03039; v1401@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-8458-5808>; Scopus ID: 59009862600

Savka Oleksandr Ivanovych,

PhD in Law, Associate Professor at the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities Educational and Scientific Institute of Law named after Volodymyr Veliky of the Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska Str. Kyiv, 03039; savka30@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-1723-3412>

Vyshnevskyi Yan,

Professor, University of Social and Media Culture in Toruń, 23/35, Yuzefa St, Torun, Poland; <https://orcid.org/0000-0002-2385-5867>

THE LEGAL PERSONALITY OF THE STATE IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW: CONTEMPORARY CHALLENGES FOR UKRAINE

Abstract. The article provides a comprehensive study of the legal personality of the state in private international law, focusing on theoretical and practical issues of its implementation under the conditions of profound transformation of the international legal order and the ongoing armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The author emphasizes the dual nature of state legal personality, which simultaneously combines the functions of a public authority and a participant in civil legal relations. It is noted that the legal personality of the state in private international law encompasses its capacity to enter into contractual, property, and procedural relations, to acquire and exercise civil rights, and to bear legal responsibility on an equal footing with private entities.

Particular attention is devoted to the issue of jurisdictional immunity of states. The article demonstrates that the traditional concept of absolute immunity has gradually evolved into a functional approach, recognizing

the possibility of limiting state immunity in cases related to commercial activities or human rights violations. This trend reflects the search for a fair balance between the principle of sovereignty and the effective protection of private parties. For Ukraine, this issue has acquired exceptional importance, as the war has raised the question not only of holding the aggressor state accountable but also of protecting Ukraine itself as a subject of private international law in numerous judicial and arbitration proceedings.

The article analyzes recent examples of limiting state immunity in Ukrainian judicial practice, particularly in cases against the Russian Federation for damages caused by acts of aggression. Such decisions mark the formation of a new approach to the relationship between international and national law, laying the foundation for a future international compensation mechanism. The paper also explores the participation of the state in commercial transactions, foreign economic contracts, and international arbitrations, as well as issues concerning the recognition and enforcement of foreign judgments and the conflict-of-law regulation of state property rights.

The article highlights the growing relevance of the legal regime of state property abroad and its protection under sanctions. The freezing of assets belonging to foreign states and the potential use of such assets to compensate victims of aggression open new dimensions of interaction between international public and private law. The author concludes that, for modern Ukraine, the legal personality of the state in the sphere of private law is not merely a legal category but also a practical instrument for restoring justice, protecting national interests, and implementing the policy of legal accountability of the aggressor.

It is emphasized that Ukraine must codify its legislation on private international law in light of wartime realities, develop specific procedures for the state's participation in judicial proceedings, improve the system of legal representation of Ukraine abroad, and implement the provisions of the 2004 UN Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. The evolution of the doctrine of state legal personality is viewed as an essential component of shaping the legal architecture of the postwar international order.

Key words: legal personality of the state, private international law, jurisdictional immunity, sovereignty, commercial activity of the state, international responsibility, sanctions, Ukraine.

Постановка проблеми. Із розвитком глобалізаційних процесів та активним залученням держав до приватноправових відносин, межа між публічною та приватною сферами дедалі більше розмивається. Сучасні держави укладають комерційні контракти, виступають засновниками підприємств, учасниками інвестиційних проєктів, стороною у судових та арбітражних процесах. У цих умовах постає питання: якою мірою держава може бути рівноправним учасником приватних відносин, не втрачаючи при цьому атрибутів свого суверенітету? Для України, яка перебуває в умовах воєнного стану, проблема правосуб'єктності держави набуває особливого значення. Вона безпосередньо пов'язана з можливістю стягнення репарацій, визнання іноземних судових рішень, захистом державних активів за кордоном та реалізацією принципів справедливості в міжнародному правопорядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади правосуб'єктності держави досліджували у своїх працях І. Лукашук, В. Денисов, Г. Шварценбергер. В українській науці міжнародного приватного права значний внесок зробили також С. Гриценко, І. Кресіна, О. Белов. Проте більшість робіт базувалася на передвоєнних реаліях і не враховує нових викликів, пов'язаних із війною, санкціями, конфіскацією активів та створенням міжнародного компенсаційного механізму для України. Це зумовлює потребу

у новому доктринальному переосмисленні державної правосуб'єктності.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є комплексне з'ясування змісту правосуб'єктності держави у міжнародних приватноправових відносинах, визначення її сучасних тенденцій і проблем реалізації у контексті війни та післявоєнного відновлення України.

Основними завданнями є: – визначити сутність і структуру правосуб'єктності держави у сфері міжнародного приватного права; – проаналізувати тенденції обмеження юрисдикційного імунітету; – виявити проблеми участі держави України у договірних, судових та арбітражних процесах; оцінити наслідки санкційної політики для правового режиму державної власності; – розробити пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства та узгодження його з міжнародними стандартами.

Виклад основного матеріалу. Правосуб'єктність держави у міжнародному приватному праві є складною і багатовимірною категорією, яка поєднує в собі як елементи публічного суверенітету, так і властивості приватноправового статусу. Вона відображає здатність держави виступати учасником цивільних, торговельних, майнових чи процесуальних відносин, що мають транскордонний характер [1, с. 57]. На відміну від міжнародного публічного права, де держава є первинним суб'єктом, у міжнародному приватному праві вона

набуває ознак рівноправного учасника, який діє за правилами, спільними для всіх сторін правовідносин. Такий підхід дозволяє розглядати державу не лише як носія владних повноважень, а й як суб'єкта, здатного вступати у зобов'язання, нести цивільно-правову відповідальність та захищати свої права в судовому порядку.

Правосуб'єктність держави передбачає наявність у неї правоздатності, дієздатності та деліктоздатності, які проявляються у здатності мати цивільні права й обов'язки, самостійно їх реалізовувати та відповідати за свої дії. Особливість полягає в тому, що волевиявлення держави завжди формується через її органи, уповноважені на представництво від імені держави у приватноправових відносинах. На думку Чубарева В.Л., держава є юридичною особою публічного права, яка може укласти договори, виступати стороною в судових чи арбітражних процесах, а також здійснювати майнові операції в межах міжнародного правового поля [2, с. 104]. В українському законодавстві така здатність закріплена у Цивільному кодексі України, де прямо зазначено, що держава може брати участь у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками [3; 4, с. 17]. Цей підхід узгоджується з європейськими принципами верховенства права, юридичної визначеності та рівності сторін.

Водночас правосуб'єктність держави не є абсолютною і має певні межі, зумовлені принципом державного імунітету. Тривалий час у міжнародному праві панувала доктрина абсолютного імунітету, відповідно до якої держава не могла бути притягнута до юрисдикції судів іншої держави без своєї згоди [5, с. 137]. Такий підхід базувався на ідеї рівності суверенів і взаємної поваги до незалежності держав. Проте з розвитком міжнародної торгівлі, фінансових ринків і комерційної діяльності урядів така концепція стала суперечити практичним реаліям. Держава дедалі частіше виступала учасником договірних відносин, комерційних угод чи арбітражних спорів, а отже, постала необхідність обмеження її імунітету у випадках, коли вона діє не як носій влади, а як звичайний суб'єкт господарського обігу [6, с. 223].

Поступовий перехід до теорії обмеженого (функціонального) імунітету, який нині є загальновизнаним у міжнародному праві, став результатом еволюції поглядів на роль держави у приватноправових відносинах. Згідно з цією доктриною, держава зберігає імунітет лише щодо актів, пов'язаних із здійсненням її суверенних функцій (*acta jure imperii*), але не має його у випадках комерційної діяльності чи участі в цивільно-правових угодах (*acta jure gestionis*)

[7, с. 123]. Цей підхід закріплений у Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їхньої власності 2004 року, положення якої мають універсальний характер і стали орієнтиром для національних законодавств та судових практик [8]. Для України особливого значення набуває питання застосування цього принципу у зв'язку з воєнною агресією Російської Федерації. Рішення українських судів, що визнають можливість розгляду позовів проти держави-агресора без її згоди, стали важливим кроком до формування нової моделі правосуб'єктності держави у воєнний і поствоєнний періоди. Така практика фактично утверджує концепцію вибіркового імунітету, згідно з якою держава не може посилатися на свій суверенітет для уникнення відповідальності за грубі порушення міжнародного права.

Сутність правосуб'єктності держави також проявляється у її здатності брати участь у цивільно-правових угодах, інвестиційних проєктах, операціях з майном і в арбітражних процесах. У зовнішньоекономічній діяльності держава може виступати як контрагент, гарант чи інвестор, а також як суб'єкт, що залучає міжнародні фінансові ресурси для розвитку економіки. Важливо, що в цих випадках держава діє не на засадах влади, а на основі принципів рівності, свободи договору і добросовісності. Відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право» 2005 року, участь держави в таких правовідносинах відбувається на умовах рівноправності сторін, а посилення на державний суверенітет не може бути використане як підстава для невиконання зобов'язань [9]. Така позиція відображає прагнення України до гармонізації свого правопорядку з європейським і забезпечення передбачуваності правозастосування у міжнародних економічних відносинах.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набуває питання правового режиму державного майна за кордоном. З одного боку, йдеться про необхідність захисту українських активів від неправомірних посягань, з іншого — про правові механізми використання заморожених активів держави-агресора для компенсації шкоди, заподіяної війною [10, с. 154]. Імунітет державної власності, який раніше мав абсолютний характер, сьогодні дедалі частіше тлумачиться у функціональному контексті, що відкриває можливість для його обмеження у випадках комерційного чи неправомірного використання майна. Це створює нові правові інструменти для притягнення держав-агресорів до відповідальності через цивільно-правові механізми. Однак для ефективної реалізації цих рішень необхідно вдосконалити

національні процедури арешту, конфіскації та реалізації іноземного державного майна, забезпечивши при цьому судовий контроль і відповідність міжнародним стандартам захисту прав власності.

Сучасний етап розвитку міжнародного приватного права свідчить про формування нового розуміння правосуб'єктності держави – як активного, відповідального та правозобов'язаного учасника приватноправових відносин. Для України це має подвійне значення [11, с. 278]. По-перше, воно дозволяє забезпечити ефективний захист інтересів держави у міжнародних економічних і судових процесах. По-друге, створює правові підстави для притягнення іноземних держав до відповідальності за завдані збитки та порушення прав людини. У цьому контексті правосуб'єктність держави стає не лише юридичною категорією, а й важливим інструментом міжнародного правосуддя, який сприяє відновленню справедливості й утвердженню верховенства права у глобальному масштабі.

Таким чином, сучасна правосуб'єктність держави в міжнародному приватному праві – це прояв її правової зрілості, демократичної культури й відповідальності перед міжнародним співтовариством. Україна, проходячи складний шлях війни й відновлення, має всі підстави стати прикладом нового підходу до участі держави у міжнародних приватноправових відносинах, який ґрунтується не лише на суверенітеті, а й на принципах справедливості, взаємної поваги та відповідальності за власні дії.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що інститут правосуб'єктності держави у міжнародному приватному праві є однією з найскладніших і водночас найдинамічніших категорій сучасної юридичної науки. Він поєднує публічно-правову природу держави як носія суверенітету з приватноправовими характеристиками суб'єкта цивільних відносин, який може виступати стороною у договорах, власником майна, учасником судових і арбітражних процесів. Така подвійність зумовлює потребу у чіткому нормативному розмежуванні сфер, де держава діє як публічний суб'єкт, і де – як рівноправний учасник приватноправових відносин.

Сучасний розвиток міжнародного правопорядку, а особливо воєнна агресія Російської Федерації проти України, актуалізували питання переосмислення традиційних підходів до юрисдикційного імунітету держави. Відхід від концепції абсолютного імунітету та утвердження функціонального підходу, що допускає судовий розгляд справ проти держав у комерційних і деліктних спорах, став закономірним результатом

еволюції міжнародного права в напрямі посилення гарантій прав людини й принципу справедливості. Для України це означає можливість утвердження власної практики обмеження імунітету держави-агресора у справах про відшкодування збитків, заподіяних актами агресії, та формування міжнародного прецеденту, який у перспективі може стати основою для механізму компенсацій.

Водночас правосуб'єктність держави в міжнародному приватному праві не може розглядатися виключно через призму судового імунітету. Вона охоплює цілий спектр відносин – від участі держави у зовнішньоекономічних і інвестиційних угодах до питань відповідальності за порушення договірних зобов'язань чи шкоду, заподіяну приватним суб'єктам. В умовах глобальної економіки держава дедалі частіше виступає не лише регулятором, а й безпосереднім учасником міжнародного ринку, що вимагає застосування до неї правил чесної конкуренції, належного виконання зобов'язань і забезпечення ефективного судового захисту.

Не менш важливим є аспект захисту державного майна за кордоном, особливо в контексті санкційної політики. Питання замороження активів іноземних держав і можливості їхнього використання для відшкодування збитків відкривають нові напрями синтезу міжнародного публічного та приватного права. У цьому аспекті держава України має розробити власну доктрину «цільового використання активів агресора» як форми реалізації права на справедливу компенсацію, спираючись на принципи міжнародної відповідальності держав і практику міжнародних судів.

Подальший розвиток інституту правосуб'єктності держави вимагає удосконалення національного законодавства, насамперед Закону України «Про міжнародне приватне право», а також прийняття спеціального акта про участь держави у цивільних і комерційних правовідносинах. Необхідно закріпити процесуальні гарантії участі України у закордонних судових процесах, створити централізований механізм представництва державних інтересів, у тому числі через дипломатичні установи та спеціалізовані юридичні служби.

Важливою складовою реформування є інтеграція міжнародних стандартів, зокрема положень Конвенції ООН 2004 року про юрисдикційні імунітети держав та їхньої власності, яка має стати частиною українського правопорядку. Її імплементація сприятиме передбачуваності судової практики, зміцненню міжнародної довіри до України як правової держави та забезпеченню взаємного визнання судових рішень.

Отже, правосуб'єктність держави у міжнародних приватноправових відносинах для сучас-

ної України – це не лише теоретична категорія, а практичний інструмент відновлення справедливості, захисту прав громадян та національних інтересів, а також важливий елемент післявоєнної правової політики. У перспективі формування узгодженої доктрини державної правосуб'єктності має стати одним із ключових чинників зміцнення української правової системи у глобальному правовому просторі та важливим кроком до побудови справедливого й стабільного міжнародного правопорядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Салоїд С. В., Кириченко С. О., Хлебінська О. І. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. № 2. С. 57–61.
2. Чубарєв В. Л. Статус юридичної особи у міжнародному приватному праві. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 3. С. 104–110.
3. Україна З. Цивільний кодекс України : чин. законодавство зі змін. та доп. станом на 1 квіт. 2019 р. : (офіц. текст). Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2019. 448 с.
4. Ніколаєв І. С. Держава Україна як суб'єкт міжнародного приватного права: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Харків, 2006. 20 с.
5. Музика Ю. Г. Імунітет держави в міжнародному приватному праві. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права*. Харків, 2016. Ч. 2. С. 137–140.
6. Чубарєв В. Л. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник. Київ: Атіка, 2006. 608 с.
7. Корнійчук Є. В. Юрисдикційні імунітети держав та їхньої власності: тенденції розвитку в міжнародному та внутрішньому праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київ, 2008. 219 с.
8. Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності від 2 грудня 2004 року. Організація Об'єднаних Націй, Нью-Йорк, 2004. URL: <https://treaties.un.org/doc/source/docs/A/RES/59/38.pdf> (дата звернення: 08.10.2025).
9. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. Відомості Верховної Ради України. № 32. Ст. 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 06.10.2025).
10. Косак В. Правосуб'єктність державних органів і створюваних ними юридичних осіб у механізмі регулювання цивільної відповідальності. *Юридичний журнал «Право України»*. 2019. № 1. С. 154–166.
11. Міжнародне приватне право: навч. посіб. за ред. С. Г. Кузьменка. Київ, Центр учбової літератури, 2010. 316 с.

REFERENCES:

1. Saloid, S. V., Kyrychenko, S. O., & Khlebynska, O. I. (2024). Derzhava yak sub'ekt mizhnarodnoho pryvatnoho prava [The state as a subject of private international law]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, (2), 57–61.
2. Chubarieiev, V. L. (2009). Status yurydychnoi osoby u mizhnarodnomu pryvatnomu pravi [The status of a legal entity in private international law]. *Visnyk Akademii Advokatury Ukrainy*, (3), 104–110.
3. Ukraina. (2019). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopovnenniamy stanom na 1 kvitnia 2019 r.: Ofitsiyni tekst [Civil Code of Ukraine: Current legislation with amendments as of April 1, 2019: Official text]. Palyvoda A.V.
4. Nikolaiev, I. S. (2006). Derzhava Ukraina yak sub'ekt mizhnarodnoho pryvatnoho prava [The State of Ukraine as a subject of private international law] (Author's abstract of PhD dissertation). Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine.
5. Muzyka, Yu. H. (2016). Imunitet derzhavy v mizhnarodnomu pryvatnomu pravi [State immunity in private international law]. *Aktualni problemy suchasnoho mizhnarodnoho prava*, Part 2, 137–140.
6. Chubarieiev, V. L. (2006). Mizhnarodne pryvatne pravo: Navchalnyi posibnyk [Private international law: Textbook]. Atika.
7. Korniiichuk, Ye. V. (2008). Iurydyktsiini imunitety derzhav ta yikhnoi vlasnosti: Tendentsii rozvytku v mizhnarodnomu ta vnutrishньому pravi [Jurisdictional immunities of states and their property: Development trends in international and domestic law] (PhD dissertation). Kyiv.
8. United Nations. (2004). United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property (2 December 2004). Retrieved from: <https://treaties.un.org/doc/source/docs/A/RES/59/38.pdf>
9. Verkhovna Rada Ukrainy. (2005). Zakon Ukrainy "Pro mizhnarodne pryvatne pravo" vid 23.06.2005 r. [Law of Ukraine "On Private International Law", June 23, 2005]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
10. Kossak, V. (2019). Pravosub'ektnist derzhavnykh orhaniv i stvoriuvanykh nymy yurydychnykh osib u mekhanizmi rehuliuвання tsyvilnoi vidpovidalnosti [Legal personality of state bodies and legal entities created by them in the mechanism of civil liability regulation]. *Pravo Ukrainy*, (1), 154–166.
11. Kuzmenko, S. H. (Ed.). (2010). Mizhnarodne pryvatne pravo: Navchalnyi posibnyk [Private international law: Textbook]. Tsentr uchbovoi literatury.

Дата надходження статті: 27.09.2025

Дата прийняття статті: 15.10.2025

Опубліковано: 04.12.2025